

השיעור השבועי

גיליון מספר 510

כתב וערך השיעור:

הרב דביר פרץ שליט"א

הרב המקיים: הרח"צ אהרן זכאי שליט"א
ראש מוסדות אור יום טוב

ר"ת	יציאה	כניסה	ידועים
20:19	19:32	18:42	חל אביב
20:16	19:30	18:40	חיה
20:18	19:32	18:42	באר שבע
20:18	19:31	18:41	

כי תצא | י"ג אלול תשפ"ה

הלכות ראש השנה

להפצת עלונים באזור מגורין
התקשר: 053-4774733

דברי התעוררות לפני התקיעות. כוונה לשם מצוה, גם בשמיעה וגם בתקיעה. כוונה שומע ומשמיע. כוונה לצאת גם בברכות. עניית "ברוך הוא וברוך שמו" בברכות שיוצא ידי חובה. מקור המנהג לענות "ברוך הוא וברוך שמו". שבועה חמורה. חדר יחוד. מנהגי העדות. תפלה בר"ה בניץ החמה. אכילה לפני תקיעת שופר. וידוי בין התקיעות

שאם מתכוין לצאת ידי חובה מחבירו ולא עונה אמן, יוצא ותורת שמיעה עליו, ואם עונה אמן, יוצא ותורת דיבור עליו.

ברוך הוא וברוך שמו כשיוצא ידי חובה

ג. עוד יש להזהיר את הציבור, שלא יאמר "ברוך הוא וברוך שמו" כי נחשב לו כאילו הוא עצמו מברך. תתארו לעצמכם אדם מברך "ברוך אתה ה', ברוך הוא וברוך שמו, אלוהינו מלך העולם" וכו', וכי זה לא הפסק? לדברי האגרות משה (ח"ב חא"ח סימן צח) אפילו בדיעבד אם אמר "ברוך הוא וברוך שמו" על ברכה שרוצה לצאת, כגון שופר או מגילה, קידוש והבדלה, לא יוצא ידי חובה, וכן נטה לומר הגאון רבי זלמן (ש"ע הרב סימן קכד סעיף ב). והח"י אדם (כלל כ סעיף ג) נסתפק בזה. ואף שלחלה בדיעבד יצא ידי חובה, וכמו שכתב המשנה ברורה (סי' קכד ס"ק כא), אבל לכתחילה בודאי שצריך להיזהר ולא לענות ברוך הוא וברוך שמו בברכות שיוצא בהן ידי חובה, וכן כתבו פוסקים רבים, ומהם בשו"ת דבר שמואל אבובב (סי' רצה) - לפני כ-400 שנה, בעל נודע ביהודה בדגול מרובבה (סי' קכד), הגאון רבי זלמן (בש"ע שלו סי' קכד ס"ב) - לפני למעלה ממאתיים שנה, רבם של חסיד חב"ד - רבי דוד פארדו בספר שושנים לדוד (בפ"ח דברכות) - הביא אחד מחכמי מרוקו שהביא ראיה לומר, ודחה את דבריו, שהראיה כלל לא מתחילה - חסד לאלפים (דף קט ע"א אות ג, וס' קסז ס"ק י) לרבי אליעזר פאפו, החיד"א בברכי יוסף (סימן ר"ג אות ג) - אם כי כתב בלשון: הואיל ונפק מפום אריותא נכון ליהרר בזה, ספר חידושי רז"ה (סי' קכד), מהר"י עייאש במטה

בהזמנות זו אנחנו רוצים לברך את מורנו ורבנו מרן על ספרו החדש ילקוט יוסף ברכות כך ב', יהי רצון שיאריך ימים על ממלכתו, בכתב ובעל פה, בכל מכלל, לאורך ימים ושנות חיים, ולא יעדי מינוי זיויה ויקריה, ונזכה לגאולה שלמה. אמן ואמן.

דברי מרן שליט"א: חזק וברוך לידדי הרב הגדול מעוז ומגדול מפיץ תורה ברבים, הגאון רבי אהרן זכאי שליט"א, רב שכונת מקור ברוך, לא יודע לכמה ספרים הגיע, שאלתי אותו אם הגיע למאה ספרים, ובענוה שלו אמר שהוא לא יודע... ובכל הלכה שכותב וזכה לכין לאמות, אשריו ואשרי חלקו, וגם ספריו נפוצים בהרבה מקומות, ואנשים לומדים בהם. מרן זצ"ל היה מחבב אותו, לפני חמישים שנה ויותר, הרב למד בישיבת אור התורה, והיה שגריר של מרן, הפך את כל הבחורים לחסידים של מרן ההולכים בדרכו, וגם הוא לא זו ימין ושמואל ממרן ומכריע את ההלכה על פיו. גם מרן אמר לי עליו כן, ואמר שיש כאלה שרק כותבים, כך אמר הרב קרליץ, כך אמר הגר"צ, וכך אמר זה, שהם יחברו ספרים... תפלפל בדבריהם, תתקשה ותתריץ.

גם אנחנו משתדלים להיות צמודים למרן, כי מה שמרן כותב, הכל תורת אמת בפיהו. יש אנשים שמקשים על מרן ואחר כך אומרים, הרב נתן לי רשות להקשות. אבל מי שיוזע מי זה מרן, ומכיר את מקומו, ויש לו ענוה אמיתית, לא מרבה לחלוק, וכמו שכתב רבי שמעון שקאפ בהקדמה לשערי יושר - הקדמה יפה מאוד - שאדם שלא יודע להעריך את רבו, חולק עליו הרבה, כי הוא חושב את עצמו שווה לרבו. אבל אדם צריך לדעת מי הוא ומי רבו, ואז מתנהג בענוה, וזוכה לסייעתא דשמיא, אבל שחצן לא זוכה לס"ד וטועה בהלכה על ימין ועל שמאל. לכן הדרך הנכונה היא להתבטל למרן, מי לנו גדול ממרן, שכתב באלפי נושאים בכל התחומים, ותמיד מכוין לאמת, מעולם לא ראינו שפירש תוספות לא נכון, או דייק מהרשב"א לא נכון. לכן אנחנו מתבטלים, ומה שמרן אומר אנחנו עושים כדבריו. ה' יזכה את הרב אהרן להגדיל תורה ולהאדירה.

דברי התעוררות

א. 'בשבוע שעבר דיברנו שצריך לחפש תוקע טוב, וצריך או התוקע או רב בית הכנסת להכריז לפני התקיעות ששה דברים שהציבור צריך לשים לב אליהם. קודם כל, מנהג מרן זצ"ל במשך שנים היה לומר דברי מוסר חמש או שבע דקות לפני התקיעות, ולא להאריך יותר, כי אנשים צריכים לאכול לפני חצות, וגם כן להתפלל מוסף לפני שבע שעות שלא יהיה בגדר פושע. ומרן היה מדבר דברי התעוררות, אדם נמצא על כסא וחבל תלוי על צווארו, ולא נותר אלא לדחוף את הכסא, ואז נופל והחבל חונק את צווארו... כך אדם צריך להרגיש בימי הדין, ראש השנה ויום הכיפורים, כי עכשיו גוזרים מי יחיה ומי ימות, מי באש ומי במים. כך היה מדבר כחמש דקות, ואחר כך אומר את ההנחיות דלהלן.

מצוות צריכות כוונה

ב. דבר ראשון יש להזהיר את הציבור לכין לצאת ידי חובה גם בברכות וגם בתקיעות מדין שומע כעונה, וגם לכין לשם מצוה, דקיימא לן (ש"ע סי' ס"ד) מצוות צריכות כוונה. לכן יאמר להם התוקע, אני מתכוין להוציא ידי חובה את כל מי ששומע אותי, והציבור מכין עליו. וגם בברכות הם יוצאים ממנו, וכאילו בירכו בעצמם "לשמוע קול שופר", וביום הראשון "שהחיינו", וכמו שכתב הרמב"ם (פ"א מברכות ה"א): וכל העונה אמן אחר המברך הרי זה כמברך. כלומר

מדברי הרב אהרן זכאי שליט"א: ברשות מורנו ורבנו מרן הראשון לציון ה' יתברך יאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעימים. בשבוע שעבר שלחו לי את הספר ילקוט יוסף ברכות כך ב' מסימן קע"ז עד סימן ר"ד, כמה כבר אפשר לכתוב על זה, מאה או מאתים עמודים, והרב כתב יותר מ-900 עמודים, עם כל זה שמזכה את הרבים בכל העולם... אמרתי, צריך להביא נגר שיבנה ארון גדול לכל ספרי הילקוט יוסף... היום יש בעיה שמרוב דעות אדם לא יודע מה ההלכה, והרב פתר את הבעיה, אדם פותח ילקוט יוסף, ורואה את המתקנות שיש שם, ומי שקצת קשה לו לראות את כל הסוגיות, קורא למעלה את פסקי ההלכה, בפרט בברכות שהן הלכות קשות ומרן הפשיט את הדברים, ולמטה הביא את כל הפוסקים, ראשונים ואחרונים, וגם מהדור שלנו.

סיפר לי משהו, שרב אחד צעיר חיבר שו"ת, ואשתו אמרה לו, בשביל מה הלכת וחיברת ספר, לא כל כך מצא חן בעיניי... אחר כך הביאו לכולל ילקוט יוסף חדש, והוא מדפדף ומעיין, ורואה שמרן הזכיר אותו, זו זכות! עוד לפני תפלת ערבית ראו שרץ מהר, ולמחרת שאלו אותו, מה קרה? אמר, הלכתי להראות לאשתי, הנה, אמרת שאני לא יודע לכתוב, מרן הביא אותי... אשתו לא יודעת שאולי מרן דחה את דבריו, אבל העיקר שהזכיר אותו... איזה יופי! זו "תורת חסד", כדרך מרן היבוע אומר ע"ה, שהיה מזכיר את כולם, כך גם מרן שליט"א, ועל ידי ספריו מרים את קרנה של תורה, מרים את האברכים, מרים את כולם. **אמרת לי** מהי הביא לי את הספר, בפעם הבאה אל תביא לי את הילקוט יוסף בלילה. למה, וכי אין לך חשמל? יש לי, אבל תתן לי לישון, אי אפשר לעזוב את הספר!... הרבה שואלים, וכי יש לרב השבעת קולמוס? אני לא יודע, אינני לא מקובל, אבל אני יודע שיש לו השבעת התורה, הענוה והקדושה. לכן מרן שליט"א זכה שבכל פינה בעולם יש ילקוט יוסף.

בגמרא סנהדרין (צד): מובא שחזקיה נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר, כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו. ויש לשאול, למה נעץ בבית המדרש ולא בשוק? אלא הביא אותם למצב שידעו שבלי התורה עדיף למות. וגם מרן שליט"א עומד בפרץ, אני לא יודע אם יש עוד אחד בדורנו שעומד בפרץ בכל הגזרות והפירצות שיש, כמו מרן שליט"א.

לתגובות וכן לקבלת הגיליון במייל: d95872@gmail.com

השיעור מוקדש לרפואת שמעון בן שמונה, סול בת אסתר די"ו

יהודה (סי' קכד), ספר טהרת המים (שי"ט מערכת ב אות לו ועט), תורת חיים סופר (סי' קכד סק"י), ספר מגיד תעלומה (בכרות, דף רכח ע"ב) ושכן אמר החוזה מלובלין, ערוך השלחן (סי' קכד סק"י), פתח הדביר (סי' קכד אות ו), שו"ת דברי יעקב (מנ"ע אות א), שו"ת בן פורת יוסף (ח"ג י"ב), אשל אברהם מבוסטשאטש (סי' תצד), שדי חמד (מנ"ע הפסק מערכת ה אות ט), שמח נפש גאגין (במערכת ברוך הוא וברוך שמו), ראב"ד עדת המערים מחכמי מרוקו רבי אלעזר בן טובו בספרו פקודת אלעזר (סי' ריג), שו"ת פני יצחק אבולעפייא (ח"א סי' א אות מב דף ג ע"א), קיצור שלחן ערוך (גאנצפריד סי' ו ס"ט), דעת תורה (א"ח סי' קכד ס"ה) למהרש"ם, שו"ת אפרקסתא דעניא (סי' ט), ועוד.² לכן יזכיר לציבור לפני שמברכים על השופר, שלא לענות ברוך הוא וברוך שמו.

מקור אמירת ברוך הוא וברוך שמו

ד. בפרט שכל אמירת ברוך הוא וברוך שמו אינה אלא מנהג, בגמ' יומא (לו.) אמרו על מה שהיו עונים במקדש "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", אמר להם נביא לישראל, בשעה שאני מזכיר צדיק העולמים אתם תנו ברכה. ובבראשית רבה (פרשה מט סי' א) אמרו, כל המזכיר צדיק ואינו מברכו עובר בעשה, שנאמר (משלי י, ז) "זכר צדיק לברכה". ומכאן סמך הרא"ש (בטור סי' קכד, ובתשו' כלל ד סי' ט) לעניית ברוך הוא וברוך שמו. ובספר חרדים (במצות עשה מד"ס התלויות בפה, פ"ד סימן יז) כתב בשם המדרש: בשעה שאני מזכיר שמו של הקדוש ברוך הוא, אתם הבו גודל לאלהינו, מכאן שעונים ברוך הוא וברוך שמו על הזכרת השם. ובשו"ת רב פעלים חלק ב' (הא"ח סי' לו) כתב, שאמירת "ברוך הוא וברוך שמו" הוא מטבע שטבעו חכמים לאומרו על הזכרת השם, והביא המקור מספר חרדים בשם מדרש חז"ל. אבל מרן זצ"ל (בשו"ת יהודה דעת ח"ד סימן ט, ובביא"ח ח"י חא"ח סי' נה על הר"פ ח"ב אות יז) העיר, שמה שכתב החרדים בשם המדרש, הוא רק תחילת הדברים, אבל ההוספה שמכאן שעונים ברוך הוא וברוך שמו, אלה דברי החרדים עצמו. וגם מה שכתב הרב פעלים שבסידור האר"י יש כוונות עמוקות באמירת "ברוך הוא וברוך שמו" (וכן הובא בה"ח סי' ה אות יב), זה בחזרה, או בשומע ברכה מחבירו ואינו מתכוין לצאת, ולא בברכות שיוצאים בהן ידי חובה, ולכן השלחן ערוך (סי' קכד ס"ה) שכתב, על כל ברכה שאדם שומע בכל מקום אומר ברוך הוא וברוך שמו, כתב כן בהלכות חזרת הש"ץ שלא יוצאים בה ידי חובה עוד מזמן הרמב"ם, לפני כ-850 שנה.

חובה או חסידות

ה. וגם בברכות שלא יוצא בהן ידי חובה, אין אמירת ברוך הוא וברוך שמו חובה, ולכן הרמב"ם לא הזכיר דין זה, וחלק מהתימנים לא עונים "ברוך הוא

² הערב הייתי באיזה מקום, ועשו הבדלה בבית כנסת, והיו שם אנשים שלא בקיאים בהלכה, קם אחד וצעק "ברוך הוא וברוך שמו", ואנשים התבלבלו וגם הם ענו, ובדיעבד יצאו, אבל לכתחילה לא עונים.

לפני שבויעים היה אצלי אחד שהביא איתו מישורו ואמר, זה הרב מחבר ספר פלוני. היום קל לחבר ספרים, אם אדם לא מקשה ומפלפל בסברות, יכול לקחת אוצר החכמה או פרויקט השו"ת, ולהעתיק... ומרגישים מי למד טוב את הסוגיא, שהוא מפלפל ומביא ראייה ודוחה, ומי סתם לקח מהמחשב. תפסתי מיד שזה אותו אחד שכותב בכל דבר איפכא מסתברא ממון - כותב להפך מכל דבר שמרן כתב בספריו, ובניהם לומר ברוך הוא וברוך שמו. קמתי ואמרתי לו, ה' יזכה אותך ואתנו לכון אליבא דאמת בלי נגיעות. הוא מרוקאי וטוען שמנהגי מרוקו ירדו מהשמים... לכן לא רציתי להתווכח איתו בכלל, אלא קמתי, אמרתי לו שלום, והלכתי, לא רציתי בכלל לדבר איתו. גם מרן היה כועס עליו, שהוא מעתיק בספרו חצאי דברים, ומשקר בהלכה, והרי התורה אמת כתיב בה. אבל לא רציתי להגיד לו את זה, שיראה בילקוט יוסף שהבאתי אותו ודחיתי דבריו, שהוא מסלף דברים כדי להעמיד את המנהגים שלהם.

וכי מרן לא אהב את המרוקאים?! מרן הביא את הרב משהאש להיות הרב הראשי לירושלים, ודאג למינוי הרב עמאר לרב ראשי, ויש לו חתנים וכלות מרוקאים, וח"ו לומר שהרב נגדם, אלא הרב אוהב אותם, ואוהב את התורה יותר... כי התורה למעלה מהכל. לא צריכים להתעקש. יש אלה שאומרים, שמנהג אבותינו ובבא סאלי היה לומר ברוך הוא וברוך שמו. אבל אילו בבא סאלי היה רואה את כל הפוסקים הנ"ל, היה אומר לחוש, ולא לענות ברוך הוא וברוך שמו בקידוש, שב ואל תעשה עדין. ואם לא ראה את כל הפוסקים האלו, זה לא חיסרון, יש הרבה גדולים שלא נתנו דעתם על התקודה הזו.

³ כשעומד אחד ומברך הגומל, הציבור לא יאמרו ברוך הוא וברוך שמו בקול רם, כדי שלא לבלבל את השומעים שרוצים לצאת ידי חובה. וכן אם יש בעזרת נשים יולדת, או אשה שהפילה, או אשה שנסעה מעיר לעיר, היא שומעת ברכת הגומל מעזרת הנשים ומכוונת לצאת ידי חובה, ואם תענה "ברוך הוא וברוך שמו" זה הפסק, ואף שבדיעבד יצא, אבל לכתחילה אין לומר.

⁴ אנתון הולכים בדרכו של מרן, מרן זצ"ל מסר את נפשו שכל הספרדים יקיימו בעצמם ויעשו כולם אגודה אחת. וכי מרן הבית יוסף היה משפחתי? למרן זצ"ל לא היו נגיעות אישיות, אלא ראה את גדלותו של מרן הבית יוסף, את ההתבטלות של כל חכמי הדורות דור אחר דור למרן הבית יוסף, שממאתים רבנים גדולי עולם שבדורו נסמך, ולכן ביקש לאחד את כולם. וגם התימנים, בדברים שמרן כתב יעשו כמותו, אם ירצו לחזור לתימן החותמים לא יקבלו אותם... ובארץ ישראל יעשו כמנהג המרא דאתרא. ואינו מדבר על

וברוך שמו" בחזרה. פעם הייתי בדרך וחששתי שיעבור זמן מנחה, ונכנסתי להתפלל בבית כנסת בראש העין, והחזרה נגמרה מהר... כי לא אומרים בהוב"ש, וכמו שנהג הגר"א (מעשה רב סימן מג). ומה שכתב הרב פעלים שזה מטבע שטבעו חכמים, הלא רק הרא"ש נהג כן ממידת חסידות, אבל בגמ' ובראשונים זה לא כתוב. לכן בחזרת הש"ץ, או השומע את חבירו שותה כוס תה ומברך "שהכל נהיה בדברו", יאמר "ברוך הוא וברוך שמו", כי לא יוצא ידי חובה, ומה יש בזה, אבל בתפלה שיוצא ידי חובה, השכל מחייב - התורה היא הגיון, "והגיון לבי לפניך", "והגית בו יומם ולילה" - שלא לומר ברוך הוא וברוך שמו בברכות שיוצאים בהן ידי חובה. וכן כתב רבי חיים בן עטר בספרו ראשון לציון (ברכות סג), שאין השומע ברכה צריך לענות אלא אמן, ומשנת חסידות נהג הרא"ש לומר ברוך הוא וברוך שמו, ולא הורה כן דרך הוראה, מפני שאין לזה עיקר בגמרא. ולכן התימנים שלא עונים יישארו במנהגם, ולא צריך לשנות דבר כזה³, שהרי גם לפי מרן אם לא אמר לא עיכב, אבל בדברים של איסור והיתר אין הכי נמי כולם צריכים לשמוע למרן השלחן ערוך.

שבועה חמורה

ו. וכן לגבי שבועה חמורה, גם התימנים צריכים לעשות שבועה חמורה, שכן המנהג בארץ ישראל, וכמו שכתב בשלחן ערוך (אה"ע סי' קסט בפי' סדר חליצה אות מו), ומנהג זה קדום עוד מימי הרמב"ם (כמ"ש בספר נוה שלום חזן דיני אישות סימן ב) - לפני כ-850 שנה, שמשיבשים את החתן תחת החופה, ולמרות שהוא מושבע ועומד מהר סיני, השבועה באה לחזק⁵. וכך כתבו מהרי"ל (הובא בשו"ת יד אהרן סי' א), הרדב"ז (ח"ד סימן אלף רצב) - היה בדורו של מרן בצפת - מהרר"ש (סימן מז), החיד"א (בשו"ת חיים שאל ח"ב סימן לח אות מח), וכל הגדולים שלנו, שנהגו להשיבע שבועה חמורה תחת החופה.⁶ יש שהקשו קושיות, למה נשבע, והרי אם לא יקיים יעבור על שבועה, תראו בילקוט יוסף שובע שמחות (ח"ק עמ' רב), שהבאנו את כל טענות המקשים על דין זה, ואת הכל תירצנו. וכי לפני שבע מאות או שמונה מאות שנה לא היו סכסוכים בין הבעל לאשה, תראו בספרי השו"ת כמה סכסוכים היו... זוג צריכים להסתדר ביניהם, אבל הרבה פעמים יש ויכוחים, ובעל נשאל מתווכח עם אשתו, או שהוא פסיכי או שהיא פסיכית. זה טבעי שמתווכחים מדי פעם וכל אחד אומר דעתו, ולא צריך לפחד שאם יהיה איזה ויכוח יעבור על השבועה, כי השבועה באה רק על דבר היוצא מגדר הרגיל, כגון שיעזוב את הבית וילך לגור בדירה אחרת. אבל אם יצא מהבית בלי להגיד לה שלום, זה לא בסדר, אך לא עבר על השבועה חמורה.⁷

מנהגים שאין בהם איסור, כגון הביטוי בתפלה, המנגינות של התימנים. בשבת שמעתי ילד אחד בגיל תשע שר כל כך יפה "בר יוחאי", פעם ראשונה שמעתי, אני מזכיר את המנגינה של האשכנזים, אבל אז כל כך יפה... שימשיכו עם המנגינות והשירים שלהם, למה לא, אבל אני מדבר על מנהגים שהם נגד ההלכה, שלא תאמר שכל אחד ימשיך את המנהג שלו, התימנים במנהגם, המרוקאים במנהגם... אנתון מחפשים את האמת, התורה אמת כתיב בה, שקיבלנו הוראות מרן, ומרן הוא המרא דאתרא. גם הרב רצאבי בזמן האחרון קצת מדבר אחרת, פעם היה נוהג אחרת, אבל בזמן האחרון חזר בו, הייתי באיזה מקום, ושמעתי שמדבר כל כך יפה על הרב, התחיל לתפוס שמרן לא היו לו נגיעות, אלא ראה את האמת, ראה איך גדולי הדורות התייחסו למרן השלחן ערוך, ולכן בכל ענייני ההלכה יעשו כולם אגודה אחת.

⁵ פעם חשבתי שהשבועה חמורה באה על ארבעה דברים, שלא ישא אשה על אשתו, שלא ישעבד נכסי מלוג שלה, שלא יתן לה גט בעל כרחה, וגם כן שלא יסע לאומן בלי רשות שלה... מישור אמר למרן שכן אני אמרתי באיזה חופה, ומרן קרא לי ואמר, השבועה היא על כל הכתובה, וכמו שכתוב בנוסח, וגם נשבע שבועה חמורה על כל הכתוב בשטר כתובתא דא, שיתן לה מזונות, ויקנה לה שמהל לאחים, כשיש לו, אבל אם אין לו, מה יעשה מסכן, קיצצו את המילגה שלו, ולכן יסביר לה שאין לו, אבל כשיש לו יתן לה מה שצריך, "שארה כסותה ועונתה לא יגרע" (שמות כא, יא). צריך לכבד אותה, זה הדדי, "מכבדי אכבד", אם הבעל יכבד את האשה, גם היא תכבד אותו, אם הבעל שומע בקולה, גם היא תשמע בקולו שצריך. זה דבר טוב. מאז שנית לי לומר שהשבועה היא על כל הכתובה, ובפרט על ארבעת הדברים האלו.

⁶ סיפר לי בני ראש ישיבת אהל יוסף בבני ברק, שהתימנים לא נהגו לעשות שבועה חמורה, ואמרתי לו שיעשה לבחורים בישיבתו, ואם יחזרו לתימן שלא יעשו, שם לוקחים כמה נשים והם מפחדים שלא יעברו על השבועה... אבל בארץ בלאו הכי יש חוק פוליגמיה, שלא יכול לקחת אשה שניה, ולכן יעשו שבועה חמורה. וגם התימנים שאומרים לא נהגנו בתוניס, יחזרו לשם לא יעשו, אבל כשיבאו לארץ, וכי חולקים על מה שכתב מרן באבקת רוכל (סי' ריב) שהם בטלים לראשונות מדין קמא בטיל, וכדין ההולך ממקום שנהגו למקום שלא נהגו, שיתנהג כמנהג המקום שבא לשם (פסיקס נט"א). יש שרקשו קצת סתירה ממה שכתב מרן במקום אחר (שם סימן לב), אבל הבאנו לכך כמה תירוצים בעין יצחק (ח"ג עמ' קלב) ובילקוט יוסף (פסח ב עמ' תתח).

⁷ ראש ישיבה גדול שבישיבה שלו יש למעלה מ-1,500 תלמידים, היה מתנגד לעשות שבועה חמורה לבחורים הספרדים שלו, ויותר מזה, היה אומר, לא אבוא לחתונה שלכם אם אתם עושים שבועה חמורה. לפני כמה שנים סיפרו לי את זה, ושלחתי לו מכתב,

חדר יחוד

ז. מרן זצ"ל גם כן עמד על כך שלא יעשו חדר יחוד, ולא היה מסכים לבוא לחתונות אם עושים חדר יחוד, וכל הבנים של מרן לא עשו חדר יחוד אחרי החופה, אלא מיד החתן הולך עם החברים, והכלה הולכת עם החברות, וכל אחד רוקד במקומו. ולא עושים חדר יחוד כי זה מנהג מכוער, בפרט שחוזרים יד ביד, והגם שמוותרת לו, אבל אסור לאדם להראות חיבה ברבים, איך אפשר דבר כזה לעשות. וכן כתבו השער המלך (בפ"י מה"אישות, קונט' חופת חתנים סוף סעיף ט), מרן החבי"ב בכנסת הגדולה (בשיירי או"ח סי' שלט סק"י) - לפני כ-350 שנה - והנהר פקוד (ד"ט ע"ב), ועוד להקת אחרונים (ילק"ו שובע שמחות ח"א עמ' רמח), שאנחנו לא עושים חדר יחוד, ועל כיוצא בזה כתב הערוך השלחן (ס' נה אות טו) שהוא מנהג מכוער. אנחנו צריכים לחזק את המנהגים הנכונים על פי ההלכה, ולא לומר כל אחד יעשה כמנהגו, עם כל הכבוד למרוקאים, אנחנו אוהבים אותם, וגם לי יש חתנים וכלות מרוקאים כמו למרן... וגם את התימנים אנחנו אוהבים, ובישיבה שלי הם היו מוצלחים ופקחים יותר מעדות אחרות... וכי יש לי משהו נגדם? אבל מרן זצ"ל חיזק את הדרך לעשות כולם אגודה אחת על פי השלחן ערוך.

מצוה גם בשמיעה וגם בתקיעה

ח. כאמור, צריכים הרב או התוקע - אם אין רב במקום⁸ - לומר לציבור שיכונו לשם מצוה, וגם יכונו לצאת מדין שומע כעונה, ויותר מכך, שיכונו לצאת ידי חובה בשני דברים, גם בשמיעה וגם בתקיעה. בשנים קודמות (הש"ה תש"פ כי תצא אות כ, תשפ"א כי תבוא אות כד, תשפ"ג כי תבוא אות יג, יח, תשפ"ד נציבים אות ה) הרחבנו שהמצוה היא בשניהם, אם כי עיקר המצוה בשמיעה, כמו שכתב הרמב"ם בתשובה (פאר הדור סי' נא), אבל גם בתקיעה יש מצוה. וכך כתב הרמב"ם (פ"ב מהל' שופר ה"ז): נתכוון שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוון התוקע להוציא או שנתכוון התוקע להוציא ולא נתכוון השומע לצאת לא יצא ידי חובתו, עד שיתכוון שומע ומשמיע. וכן פסק בשלחן ערוך (סימן תקפ"ט ס"ח).

נץ החמה בראש השנה

ט. הגע עצמך, אדם התפלל בנץ בראש השנה, למרות שלא חייבים להתפלל בנץ, וכמו בכל השנה כולה, שלדעת מרן (ס' פט ס"א) מצוה מן המובחר להתפלל עם נץ החמה, שנאמר (תהלים עב, ה) "ייראוך עם שמי". אבל אומר, איך אשן בראש השנה, והרי בירושלמי כתוב "מאן דדמיך בריש שתא דמיך מזליה", מי שישן ביום ראש השנה - מזלו ישן. קודם כל אנחנו לא יודעים איפה הירושלמי הזה, אבל כך העתיקו הפוסקים. ועוד שכתב הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך (בשלמי מועד עמ' מז), שכיון שהתחיל לישון בלילה, הולכים אחר ההתחלה, והקפידא היא שמי שכבר התעורר לא יחזור לישון עד אחרי חצות היום. ובכל זאת יש מקומות שמקדימים להתפלל בנץ החמה, כי מאריכים בתפלה מאוד, כך נהגו בישיבת פורת יוסף בקסטון, ואחר כך הישיבה עברה לעיר העתיקה, ושם היו מתפללים בנץ החמה⁹, והיתה תפלה ישיבתית לאט ובהתלהבות. אבל תדעו שלא חובה להתפלל בנץ החמה, בישיבה שלנו בראש הראשונה או השניה עשתה תפלה ברה"ב ובכיפור בנץ החמה, והנה אני רואה שבאמצע קריאת התורה הבחורים נרדמים, וצריך לשפוף עליהם מים, "מהחזירי נשמות לפגרים מתים"... לכן ביטלתי את זה, ובשנים לאחר מכן התחלנו את התפלה בשעה שבע, והיינו מתפללים יותר מהר, "ותפלתם מהרה מהרה תקבל ברצון", צריך להתרגל לכיון מהר.¹⁰

והבאתי את כל הפוסקים שכתבו להשביע שבועה חמורה, שהובאו בילקוט יוסף שובע שמחות. וכל הכבוד לו שקיבל את האמת והסכים, ובכל זאת אמר שהוא מפחד להשביע בעצמו, ולכן מעמיד ספרדי - תמיד יש באזור... - שהוא ישיביע את השבועה חמורה.

⁸ לפעמים יש גבאים שרוצים לשלוט, וכל רב שבא, שמים לו רגלים שיתפטר ויעזוב. זה לא טוב, הגבאים צריכים שיהיה להם רב מעליהם, שינחה אותם בהלכה, על פי דרכו של מרן... ויחזקו אותו, כדי שידריך את הציבור, ואם אין רב, כאשר התוקע טועה או מתבלבל, הם לא שמים לב שלא יצאו ידי חובה.

⁹ ושם היו עושים הפסקה לפני תקיעות שופר, ועושים קידוש ואוכלים, ויש בחורים שאוהבים את העוגיות ואוכלים הרבה... אבל צריך להזהר לאכול עד כביצה - 50 גרם, ולא יותר. ואמנם יש אומרים שדוקא לקבוע סעודה בשיעור 72 דהרם אסור, אבל לאכול יותר מכביצה דגן מותר, ומישהו דייק שכביכול כך דעת מרן זצ"ל, אבל זה לא נכון, דעת מרן לא כך, ואסור לאכול יותר מכביצה. אבל בחורים נגרים לאכול יותר, ומרן אף פעם לא עשה הפסקה בין בשחרית למוסף, כי מתפללים יותר מהר, אבל אני זוכר שבישיבה שם לפני כששים שנה, רק תפלת עמידה היתה לוקחת כחצי שעה, וגם היו מגביהים את הקול מעט, ובר"ה וכיפור שלכולם יש מחזורים ביד, כי לא יודעים להתפלל בעל פה, אין חשש בלבול, ומי שיעצרו אותו בבית הסוהר לא ישכח לקחת סידור... והיו שם חכם שלום והרב בעדני, אלו תפלות מיוחדות! גם כשהלכתי אחר כך לישיבות אשכנזיות, באתי להתפלל בישיבת פורת יוסף, כי עם כל הכבוד, אין לאשכנזים "עת שערי רצון", "אמר לשרה"... והייתי בא ונהנה, לחכם שלום בתפלות היתה נעימות כמו של מרן זצ"ל.

נתכוין שומע ולא משמיע

י. והנה מי שהתפלל בנץ החמה, והתוקע לא תקע טוב¹¹, וכשחזר מהתפלה דרך בית כנסת 'היזדים', שמע שתוקעים בשופר, נעמד ליד החלון ושמע תקיעות טובות, והקשיב לפחות לשלושים קולות. ואחר כך פגש את התוקע, ואמר לו תודה רבה על התקיעות שלך, בלעדיך לא הייתי יוצא ידי חובה, החמירתי לעצמי להתפלל בנץ, וזו חומרא וחסידות, אבל את העיקר שהוא מצות שופר דאורייתא, לא יצאתי ידי חובה, ובזכותך יצאתי! שואל אותו התוקע, איפה היית, התפללת איתנו? לא, עמדת בחלון. אומר התוקע, אני לא כיוונתי עליך, אלא התכוונתי רק על אלה שנמצאים בבית הכנסת, וכי אני צריך לדעת שמשהו בחלון מטה אוזנו ושומע! אפילו שעמד במשך חצי שעה והקשיב, לא יצא ידי חובה, עד שיכונו התוקע והשומע.

תלוי במה המצוה

יא. אלא שזה תלוי האם מצות שופר היא בשמיעה או בתקיעה, שאם המצוה בשמיעה לבד, מה איכפת לי אם התוקע כיון או לא, העיקר שהעומד בחלון כיוון לצאת ידי חובה, ובכך יצא, אבל אם המצוה בתקיעה, השומע יוצא ידי חובה מדין שומע כעונה, כאילו הוא תקע, וכמו בדיבור כך בקול היוצא מפיו בשופר, וזה שייך רק כשהתוקע מתכוין להוציא. מכאן הביא מרן זצ"ל ראייה - שמעתי ממנו לפני למעלה מחמישים שנה, והיה חוזר על זה מידי פעם - שמאחר ופסק הרמב"ם שנתכוין שומע ולא נתכוין משמיע לא יצא ידי חובה, משמע שהמצוה גם בתקיעה. ולפי זה הרב צריך לומר לציבור, תכונו גם מדין שומע כעונה וגם מדין מצוות צריכות כוונה - כוונה לשם מצוה, ושהמצוה גם בשמיעה וגם בתקיעה.

סברת החזון איש

יב. אמנם החזון איש (ס' כט אות ד) כתב שאם התוקע לא התכוין על השומע, כלפיו זה לא נקרא תקיעה של מצוה, אלא זו תקיעה כמו של מלך או הכתרה, ורק לנמצאים בבית הכנסת זו תקיעה של מצוה. החזון איש היה פאר הדור והדרו, אבל לא מובן, הרי התוקע תקע תקיעה של מצוה, לא תקע לשיר, ומתכוין להוציא ידי חובה את הציבור, ואם המצוה בשמיעה, גם אם לא כיוון על העומד בחוץ, למה שבבילוי נחשב תקיעה שלא של מצוה. צריך לרדת לסוף עומק דעתו. ומרן זצ"ל לא הסכים איתו בסברא הזו, אלא שהמצוה גם בשמיעה וגם בתקיעה.

יודיו בין התקיעות

יג. עוד צריך להזהיר את הציבור שלא לומר את הוידוי שבין התקיעות. יש סידורים של מנצור או של בקאל - לא יודע אם ישנם היום, והם היו הסידורים... שכתבו לומר את הוידוי בפה, אבל אם אדם אומר את הוידוי בפה זה הפסק, ולכן יאמר לציבור להרהר בלב, ולא להוציא בשפתיים. וכך כתבו להקת אחרונים, ומהם הגאון רבי עקיבא איגר (הובא בפסקים ותקנות של רע"א עמ' סג), הגאון מליסא בדרך חיים - הביאו להלכה המשנה ברורה (ס' תקצב ס"ק יב), מחזור אהלי יעקב (דף קכג ע"א) - עכשיו מוכן ספרדי הוציא מחדש, יפה מאוד, מרן היה קורא בזה תמיד בתפלות, ובין גברא לגברא מסתכל בפירושים - מהרי"ל דיסקין (בקונטרס אחרון ס' עט) ועוד. מרן זצ"ל כתב תשובה ארוכה ויפה בזה ביביע אומר חלק א' (הא"ח ס' לו) וחזר שוב בחלק ג' (הא"ח ס' לב-לד), ושם נשא ונתן בזה עם הגר"ש אלישיב, שהעיד על עצמו שאינו אומר את הוידוי,

¹⁰ לפני כמה ימים בא אצלי מישהו ואמר שיש לו שאלה דחופה, נו תיכנס... אמר לי, בתפלה אני אף פעם לא מספיק להגיע לקדושה, אלא גומר את העמידה שלי במורים של הש"ץ. אמרתי, למה אתה עושה כך? אמר, כי אני מכוין... ראיתי שהוא בחור צדיק, ויש לו קצת 'נרוץ', והוא קצת 'חנינו' - סגור... אמרתי לו, לא כך הדרך, תלמד מהגדולים שלנו, איך התפללו הרב אוירבך, הרב אלישיב, חכם בן ציון, מרן, הרב יהודה צדקה, הרב ואזנר, תסתכל עליהם דוגמא, והם לא התפללו כך. צריך להתרגל לכיון מהר, וכשאדם מתפלל לאט הוא חולם באמצע, וכשגומר את העמידה אפשר לומר לו, ברוך הבא, איפה היית, בחוץ לארץ?!

¹¹ פעם בישיבת פורת יוסף בשנת תשכ"ה או תשכ"ו כמדומני, היה תוקע המשגיח של הישיבה ע"ה, ולא יצאו לו קולות, רק פו פו... יש אומרים 'ויהי נועם' לסגולה, אבל לאחר הברכה זה הפסק, ויאמר לפני - וכנראה שטף את השופר במים, וזה הפריע, כי צריך לשטוף בערך, ולא הצליח לתקוע. חכם שלום היה בצער ואמר, דינא קשיא, דינא קשיא... זה היה ביום הראשון, וכך התקיעות לקחו הרבה זמן, וכל פעם חזר... שם נהגו להקריא "תקיעה", "שברים"... אבל אנחנו לא נהויגם להקריא, וגם מרן זצ"ל אף פעם לא נהג בזה, אלא מסתכל בסידור ותוקע - אחרי התפלה חכם שלום שאל, יש כאן מישהו שיועד לתקוע? אמרתי לו: כן. הייתי בישיבה קטנה, ונתן לי את השופר, ותקעתי אחרי התפלה מאה ואחד קולות בלי הפסק - היינו צעירים והיה לנו כוח... והכל כפי ההלכה, ועם מנגינה, טוון... כמו שמרן היה עושה. אחר כך חכם שלום בירך אותי, ואמר תודה רבה, אם לא היית אתה לא היינו יוצאים ידי חובה. לכן צריך שיהיה תוקע טוב.

אבל לימד זכות על האומרים, ומרן השיב לו כדרכה של תורה.¹² בכל אופן כמה מגדולי האחרונים הזהירו על זה, ולכן הרב או התוקע יזהירו שלא לומר וידוי בין התקיעות.

תקיעות מחמת הספק

יד. ואסביר, בגמרא בראש השנה (לד.) אמרו, התקין רבי אבהו בקסרי, לתקוע תשר"ת שלש פעמים, תשר"ת שלש פעמים, תר"ת שלש פעמים. וכתב הרמב"ם (פ"ג מהלכות שופר הלכה ב): תרועה זו האמורה בתורה - "יום תרועה יהיה לכם", נסתפק לנו בה ספק לפי אורך השנים ורוב הגלויות, ואין אנו יודעים היאך היא, אם היא "גנח" גנח - שברים, או "ליל" ליל - תרועה, או שניהם יחד - שברים ותרועה, שכך דרך הדואג מתאנח תחלה ואחר כך מילל, לפיכך אנו עושים הכל. ובגמרא (שם) מבואר, שעל כל תרועה תוקעים תקיעה פשוטה לפניה ותקיעה פשוטה לאחריה, ונלמד מהפסוקים שנאמרו על היוכל "העברת שופר תרועה" (ויקרא כה, ט), "תעבירו שופר" (שם). נמצא שתקנת האמורא רבי אבהו לתקוע שלוש קולות, היא מחמת הספק מהי תרועה, וכן דעת רבי ישיה מטרנאי הראשון (ר"ה שם), התוספות (ר"ה לג): בשם רבינו תם, הריטב"א (ר"ה לד.), הר"ן (שם), הרשב"א (שם), הסמ"ג (עשין מב דק"ח ע"ד), המאירי (ר"ה לד.), בעל הדברות (הל' שופר דק"ע"א), בעל העיטור (הל' שופר דק"ע"ד), האור זרוע (ח"ב סימן רסט), שבלי הלקט (סימן שא), ועוד, שכל השלושים קולות היום מחמת הספק. וכן פסק מרן השלחן ערוך (סימן תקצ סעיף ב).

נפקא מינה

טו. אבל הרא"ש (פ"ד דר"ה ס"י) כתב בשם רב האי גאון, שחלק מקומות תקעו תשר"ת ג' פעמים, חלק מקומות תקעו תשר"ת ג' פעמים, וחלק מקומות תקעו תר"ת ג' פעמים, ואף שהכל אמת וכל אחד יכל לעשות מה שרצה, היה נראה כחלוקה בעם ישראל, בא רבי אבהו ותיקן שיעשו כולם אגודה אחת ויתקעו הכל, שלא לפגוע באף אחד... וכן דעת רבינו חננאל (ר"ה לד.). ומה נפקא מינה? לפי הרמב"ם לא נקרא שהתחיל במצוה עד שהתחיל גם תשר"ת גם תר"ת וגם תר"ת, ולכן אסור להפסיק בין הברכה לכל התקיעות הללו ולומר וידוי, אך לרב האי גאון כיון שבידך והתחיל לתקוע יכול להפסיק. וכמו אדם שבידך "שהכל נהיה בדברו" וצריך לטעום מהמים¹³, או אדם שבידך על נטילת לולב וצריך מיד להגביה את ארבעת המינים, כך אם בידך "לשמוע קול שופר" צריך מיד להתחיל את התקיעות, והרי נחשב לכל הציבור כאילו הם בירכו בעצמם, ואם אחד מהציבור אומר וידוי באמצע, זה הפסק בין הברכה למצוה. כך כתבו האחרונים הנ"ל (אות ג).

משנת התקיעות

טז. הגאון ממונקאטש¹⁴ בשו"ת מנחת אלעזר (ח"א סימן עה) לימד זכות על אותם שנוהגים לומר את הוידוי בין התקיעות - כי אז זה היה נפוץ, אני זוכר שכשהיינו

¹² אני מציע לבחורים ללמוד בלילה בסדר רביעי, מהשעה 23:00 עד לפחות 24:30, ולא סתם ילך לחדר וישמע שירים... אלא ישב וילמד יביע אומר, ואם יקרא את התשובות הללו ישתכנע. תלמידי חכמים צריכים ללמוד יביע אומר, ולא רק הם, היום פגשתי בעל הבית אחד, ואמר לי, יש לי חברותא קבועה, ואנחנו לומדים יביע אומר. התפלאתי, הוא לא נראה כזה... אתה לומד יביע אומר? כן, לומד חברותא עם אברך... שילמד את התשובות האלו על הוידוי לפני השנה.

¹³ ואם דיבר בטלפון עם חבריו ואמר "הלו", אפילו שזו רק מילה אחת, צריך לחזור ולברך. ואמנם החיי אדם (כלל ה סעיף יא) כתב לדון שאם הפסיק במילה אחת שמא זה לא נחשב הפסק, ורק אם אמר שלש מילים כמו "שלום עליך רבי" עבר תוך כדי דיבור ונחשב הפסק. אבל נעלם ממנו המאירי (בספר מגן אבות ענין א) - לא היה בדפוס - שמשמע ממונו שאפילו מילה אחת כמו אמן, נחשבת הפסק. וגם הביאור הלכה (סימן כה סעיף ט"ד ואם הפסיק) השיג על החיי אדם מדברי הרא"ש (בהלכות קטנות סוף הלכות תפילין), שגם עניית אמן היא הפסק בין הברכה למצוה.

¹⁴ היה אדמו"ר גאון, יש אדמו"רים צדיקים מאוד שהם לא מיוחדים בגאונות, פעם הייתי אצל אדמו"ר אחד, והתחיל לומר לי כל מיני פירושים, וכשאני עובר קצת לדבר איתו על ענייני הלכה, שהוה העיקר, שותק ולא עונה, ואומר עוד וורט, ואני חוזר להגיד לו הלכה, והוא אומר וורט... אבל יש אדמו"רים גאוני עולם, כמו האדמו"ר מסוכטשוב, הבית ישראל, השפת אמת, האמרי אמת, ואחד מהם היה הגאון ממונקאטש, שהיה נטורי קרתא חריף נגד הציונות, והיה גאון עולם, כפי שרואים בספריו מנחת אלעזר ונמוקי אורח חיים.

¹⁵ הרמב"ם לא מנה בתר"ג מצוות מצות לחזור בתשובה, וכי יש מצוה לנשום אויר? אי אפשר בלי זה, וגם אי אפשר בלי תשובה, ואמנם כתב (עשין עג) שהמצוה היא להתוודות כשעושה תשובה, וכמו שכתב בהלכותיו (פ"א מתשובה ה"א). אבל הרמב"ן חולק וסובר שיש מצוות עשה אחת מתר"ג מצוות של התשובה.

¹⁶ כלומר שאחר שבידך המוציא אומר, תערבב את האוכל לשוורים. יש מחלוקת מה הדין בהמה טמאה כמו כלב, ויש שלומדים מרבקה אמנו שאמרה (בראשית כד, לא) "ואנכי פניתי בבית ומוקם לגמלים", והביאה להם לשתות, וגמל הוא בעל חיים טמא. ומדובר שמגדל כלב בהיתר של חכם, אבל אסור לגדל כלב סתם.

ילדים מרן היה צריך להיאבק על זה, כי יש בציבור התרגשות ורוצים לומר וידוי... וזו בעיה של הפסק - שהרי כל הענין של תקיעת שופר כדי לעורר לחזור בתשובה, שנאמר (עמוס ג, ז) "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו"? והוידוי הוא חלק מהתשובה¹⁵, בפרט על פי הקבלה (שער הכוונות צ ע"א) שבלי הוידוי התקיעות לא עולות למעלה אלא נתקעות בתקרה... ולכן הוא נחשב צורך, כדון "גביל לתורי" (ברכות מ).¹⁶ וכן כתב רבינו הרמב"ם (פ"ג מהלכות תשובה הלכה ד) בזו הלשון: אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורר שינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן, ושוגים כל שנתם בהבל וריק, אשר לא יועיל ולא יציל. הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם, ויעזבו כל אחד מכם דרכו הרעה ומוחשבתו אשר לא טובה - יעזבו את ההשקפות הלא טובות¹⁷ - לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאילו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב, חטא חטא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה וגרם לו השחתה - גורם למגיפה - עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה שנאמר (משלי י, כה) "צדיק יסוד עולם" וכו'. עכ"ל. ואם זהו הטעם שתוקעים בשופר, הרי הוידוי הוא עיקר המצוה.

נדרה קראו לה

יז. אבל פלא עליו, קודם כל זה לא הטעם היחיד לתקיעת שופר, ויש עוד טעמים, רב סעדיה גאון כתב שהתקיעה היא על מנת להמליך את המלך, ויש עוד טעם להזכיר אילו של יצחק אבינו ע"ה, וכן לעורר רחמי שמים. ועוד, דלא דרשין טעמא דקרא, כלומר שלא דורשים את טעם התורה ומוציאים ממנו הלכות, כרבי יהודה ולא כרבי שמעון. וגם הרמב"ם כתב שענין התשובה הוא רק רמז, ואיך אפשר שהפסק בדיבור מענין התשובה יחשב לצורך. ועוד שכבר כתב הכל בו (פ"י כד) והובא בבית יוסף (פ"י קסז), דמה שהתירו בגביל לתורי זה רק בדיעבד, אבל לכתחלה גם בהפסק לצורך הענין אסור. לכן אין לומר וידוי בין התקיעות.

לסיכום

יח. אחזור בקיצור על ששת הדברים שצריך הרב או החזן או התוקע להזהיר לפני התקיעות, א. לכיון לשם מצוה - מצוות צריכות כוונה. ב. שיכוונו גם בברכות מדין שומע כעונה. ג. לכיון לצאת בתקיעה מדין שומע כעונה, כי המצוה גם בתקיעה וגם בשמיעה. ד. שלא יענו ברוך הוא וברוך שמו בברכות. ה. שלא יאמרו וידוי בין התקיעות. ו. שלא לדבר עד סוף התקיעות, ורק התפלה היא צורך הענין, אבל לא לפטפט ולומר, איך הוא, תקע טוב... ואחר התקיעות של מעומד בקדיש תתקבל ידבר מה שרוצה, אבל לא בבית כנסת...

כעת גוזרים על בתי הכנסיות שיהיו בלי הבדל גזע ועדה, וזה כל הבלגן שעושים בת"א. לא צריכים לשמוע להם, אני מחזק מכאן את הגבאים בת"א, יש שם שש מאות או שבע מאות, ועכשיו רוצים לעשות להם הסכם חדש שיחתמו עליו, שבית הכנסת שלהם יהיה ללא הבדל דת וגזע, אם ירצו הרפורמים והקונסרבטיבים לבוא ולהתפלל איתם, יבואו יחד עם נשותיהם לבית הכנסת, ואסור לך להוציא אותם, כי עובר על ההסכם, ומי שיצא יעשו לו משפט. לכן תיזהרו, לא לחתום, נראה אותם עושים משפט לשש מאות בתי כנסיות, עם כל ציבור המתפללים. הם לא יעמדו בזה וסתם מדברים.

בזכות התורה של בחורי הישיבות ואברכי הכוללים, ובעלי הבתים שלומדים בבוקר ובערב, אפילו הכופרים מנצחים, אבל הם לא יודעים את זה, ואילו היו יודעים היו עושים לנו כל מיני הטבות... בן תורה שלומד בישיבה מקבל דירה בחינם... לא יעשו לו קנסות, יקבל פטור מארנונה, שכן תלמיד חכם פטור ממיסים (שי"ע י"ד סי' רמג ס"ב). אבל הם לא מבינים מה זה תורה, כי חינוכו אותם חינוך לא דתי. ואתם תקיימו בעצמכם "ויגבה לבו בדרכי ה'" (ד"ה ב"ז, ו), "ב"ה לישיבות הם לא נכנסים, כי לא שייך שיבואו לישיבות, ולכן תשבו ותלמדו בהתמדה ואל תחשבו על זה בכלל. ותקפידו יותר בלימוד, החיילים מקבלים את הכוח מכם, כל עם ישראל נניצל מהטילים שזורקים החות"ם וכדומה, זה בזכות שיושבים ועוסקים בתורה. אנחנו מאמינים בני מאמינים בתורה שלנו ובדברי רבותינו, ומי שאומר אחרת, הוא כופר ח"ו. כמה פעמים דיברתי על זה.

א.ה. וכך אמר מרן זיע"א על ימי הרחמים והסליחות: הימים הללו מיוחדים שה' מפזר עמנו, ועל כן אנו מנצלים אותם לשיבה אל ה' וחשוב נפש. ולא מוועילים התפלה והסליחות לבד, אלא צריך לחפש ולפשפש במעשי, לראות אם עשה משהו שלא כדון וכהלכה, דברים שעליהם אמר הנביא (ישעיה נה, ז) "ענובו רשע דרכו" - זה אדם שעובר על לאוין מהתורה, "ואיש און מחשבותיו" - אינו רשע, אלא מחשבותיו הם נגד התורה, כגון זה האומר, מה יתרון יש ללומדי התורה, שכל הזמן לומדים, מדוע אינם הולכים לצבא... ואינו יודע כי אנו מקיימים את העולם, ככתוב (ירמיה לג, כה) "אם לא ביריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת". ובכוח סגולת התורה נעשים לישראל ניסים ונפלאות, וניצולים אנשי הצבא מפגעים רעים נוספים ה', והכל ע"י התורה והמצוות. והחשוב שאין רווח בתורה, "ישב אל ה'" וירחמנו, שאין לך דבר העומד בפני התשובה (משעורו הראש"ל ח"ב עמ' נא, וראה עוד ח"ב עמ' פט).